HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]ויש לו עליו אונאה קנה אף על גב דלא משך דכיון דלא קפיד קנה דכי חליפין דמי ויש לו עליו אונאה דמכור לי באלו קאמר ליה רב אבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה ואין לו עליו אונאה פשיטא דמים ואין מקפיד עליהן הא קאמרינן דקני דכחליפין דמו חליפין ומקפיד עליהן מאי אמר רב אדא בר אהבה תא שמע הרי שהיה תופש פרתו ועומד ובא חבירו ואמר לו פרתך למה לחמור אני צריך יש לי חמור שאני נותן לך פרתך בכמה בכך וכך חמורך בכמה בכך וכך משך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור לא קנה בעל החמור את הפרה שמע מינה חליפין ומקפיד עליהן לא קנה אמר רבא אטו חליפין בשופטני עסקינן דלא קפדי אלא [ב]כל חליפין מיקפד קפדי וקנה והכא במאי עסקינן [ג]דאמר ליה חמור בפרה וטלה ומשך את הפרה ועדיין לא משך את הטלה דלא הוה ליה משיכה מעליא אמר מר מכור לי באלו קנה ויש לו עליו אונאה לימא סבר רב הונא מטבע נעשה חליפין לא רב הונא סבר לה כרבי יוחנן דאמר א)דבר תורה מעות קונות ומפני מה אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה מלתא דשכיחא גזרו בה רבנן ב)ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן אמר ליה מר הונא בריה דרב נחמן לרב אשי אתון הכי מתניתו לה אנן הכי מתנינן לה וכן אמר רב הונא [ג] ג)אין מטבע נעשה חליפין במה קונין רב אמר [ד]בכליו של קונה דניחא ליה לקונה דלהוי מקנה קונה כי היכי דלגמר ולקני ליה ולוי אמר בכליו של מקנה כדבעינן למימר לקמן אמר ליה רב הונא מדסקרתא לרבא וללוי דאמר בכליו של מקנה הא קא קני ארעא אגב גלימא אם כן הוו ליה נכסים שיש להן אחריות ונקנין עם נכסים שאין להן אחריות ואנן איפכא תנן ד)[ה]נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות אמר ליה אי הוה לוי הכא הוה מפיק לאפך פולסי דנורא מי סברת גלימא מקנה ליה בההיא הנאה דקא מקבל מיניה גמר ואקני ליה כתנאי [1]וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו גאולה זו מכירה וכן הוא אומר [2]לא יגאל תמורה זו חליפין וכן הוא אומר [3]לא יחליפנו ולא ימיר אותו לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו מי נתן למי בועז נתן לגואל רבי יהודה אומר גואל נתן לבועז תנא ה)[ו]קונין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה אמר רב נחמן לא שנו [ז]אלא בכלי ו)אבל בפירי לא רב ששת אמר אפילו בפירות מאי טעמא דרב נחמן אמר קרא נעלו נעל אין מידי אחרינא לא מאי טעמיה דרב ששת אמר קרא לקיים כל דבר לרב נחמן נמי הכתיב לקיים כל דבר ההוא לקיים כל דבר דנקנין במנעל ורב ששת נמי הכתיב נעלו אמר לך רב ששת מה נעלו דבר המסויים אף כל דבר המסויים לאפוקי חצי רמון וחצי אגוז דלא אמר רב ששת בריה דרב אידי כמאן כתבינן האידנא במנא דכשר למקניא ביה במנא [ח]לאפוקי מדרב ששת דאמר קונין בפירות דכשר לאפוקי מדשמואל דאמר קונין

במרוקא

ויש לו לחבירו עליו דין אונאה. אם אין במעות כדי דמי החפץ שפחתו שתות: **כחליפין דמי.** ולקמיה פריך והא אין מטבע נעשה חליפין: **דמכור לי קאמר.** לשון ממכר ולא לשון חליפין: **פשיטא ן דמים ואין מקפיד עליהן.** נתן לו מעות או חפץ בשביל חפץ אחר בתורת דמים ולא הקפיד עליהן לראות אם ישנן כדי שוין: **הא אמרינן דקני.** בלא משיכה: **חליפין ומקפיד עליהן.** נתן לו חפץ בחפץ בתורת חליפין לקנות כדין קנין שקונין בסודר וזה מקפיד לראות שיהא הסודר שוה כל כך: **מהו.** מי קנו תרוייהו במשיכה דחד מינייהו או דלמא הואיל והקפיד עליהם הרי הן כדמים והוי להו מעות ואין קונות עד שימשוך גם השני: **פרתך למה.** הבאת בשוק: **אמר רבא אטו חליפין.** דקרא: **בשופטני עסקינן.** דלא קפדי לדעת שיהו שוות קלת דמים שייטב בעיניו לתת לו את שלו כנגדו ואפי' הכי קאמר קרא דקנה: **לימא קסבר רב הונא כו'.** דהא יהיב טעמא למלתיה משום דכחליפין דמו: **סבר לה כרבי יוחנן.** כלומר אין מטבע נעשה חליפין והני לאו חליפין נינהו אלא דמים דהא מכור לי קאמר ודמים כי האי גוונא קנו בלא משיכה כחליפין דקנין סודר משום דוזיני דלא שכיח נינהו וכרבי יוחנן כו': **אתון הכי מתניתו לה.** לדרב הונא דמספקא לכו אי סבר ליה מטבע נעשה חליפין ואם לאו ודחיתו דחוי בעלמא: **אנן.** בהדיא מתנינן רב הונא בהדי הנך רבנן דלעיל (דף מו.) וכן אמר רב הונא כו' ולא מספקא לן הכא מידי דודאי טעמיה משום דס"ל כרבי יוחנן הוא: **במה קונין.** קנין חליפין דכתיב בקרא שלף איש נעלו ז) מי שלף ונתן: **דליהוי מקנה קונה.** את הכלי: **קא קני ארעא אגב גלימא.** הנותן קרקע לחבירו בקנין סודר והמקבל מתנה מושך הסודר מיד הנותן ונקנה לו הקרקע עם הסודר במשיכת הסודר שנקנה במשיכה: **א"כ הוו להו קרקעות נקנין עם מטלטלין.** במשיכה בדבר שהוא קנין למטלטלין ואינו קנין לקרקע: **נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות.** בדבר שהוא קנין לקרקע ואינו קנין למטלטלין כדקתני בכסף ובשטר ובחזקה: **מפיק לאפך פולסא דנורא.** ניצוצות של אור אשטנצל"ש שהן עגולות כפולסא דאמרי' לקמן ח) אסימון פולסא. ולשון שמתא קאמר ליה שחשדתו בזו: **מי סברת.** (א) דאמר ליה אגב שעל ידי משיכת הכלי שנקנה לו במשיכה יקנה לו הקרקע עם הכלי אין אלו אלא כחליפין כאילו זה מוסר לו חפץ אחר תחת קרקע ומהו מסירתו הנאת קבלתו ממנו מתנת הכלי שחשבו לקבל ממנו מתנה נוח לו כאילו נותן לו זה הקונה מתנה רבה וגמר נותן ומקנה לו הקרקע: **גאולה זו מכירה.** שמכר לו מכירה גמורה בדמים ולא קיבל מעות ובאין לקיים דברי מכירתן על ידי קנין: **זו חליפין.** שמחליף כלי זה בחפץ שכנגדו: **לא שנו.** דקונין קנין אלא בכלי: **אבל בפירי.** כל דבר שאינו כלי: **לא.** ואפילו שוה הרבה: **לקיים כל דבר.** לקיים בכל דבר: **ההוא לקיים כל דבר.** גאולה ותמורה במנעל: **המסויים.** שלם:

מרוקא

כל חליפין מיקפד קפדי. שיהו שוין קלת ולפעמים שיהו שוין כמו החפץ גופיה ואפילו כשאינו שוה כחפץ שכנגדו קנה:

רב הונא סבר כר' יוחנן. ומיירי בתורת דמים ולעיל ה"פ והני דמים כיון דלא שכיחי כחליפין דמו:

בכלין של מקנה. ט) דוקא בכליו של מקנה ולא בכליו של קונה [א] דהא מקרא יליף לקמן ואי לוי סבר אין מטבע נעשה חליפין וכן פירי היינו טעמא דבעי הנאת קבלת דבר חשוב דומיא דנעל ולא מטבע ופירי י):

גאולה זו מכירה וכן הוא אומר אם לא יגאל ונמכר. וקשה לר"ת דאדרבה פסוק זה מוכיח דגאולה אינה מכירה אלא גרס לא יגאל דכתיב במעשר בהמה ואמרינן בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לב.) דהאי לא יגאל לא ימכר הוא דאינו נמכר לא חי ולא שחוט ומפרש ר"ת גאולה זו מכירה ולרבי יוחנן גאולה בכסף ולר"ל במשיכה תמורה זו חליפין של שוה בשוה דמהני לכ"ע אפי' בפירי לקיים כל דבר לרבות אינו שוה בשוה למר אף במטבע ופירי ולמר דוקא בכלי:

קונים בכלי אף על פי שאין בו שוה פרוטה. וא"ת בפ' כל שעה (פסחים דף לב: ושם ד"ה ואין) אמרינן גבי ונתן לכהן את הקדש דאין נתינה פחות משוה פרוטה וה"נ כתיב ונתן לרעהו וי"ל דהתם הוי תשלומין שגזל ההקדש הלכך ליתנהו פחות משוה פרוטה כמו גבי מעילה דהוי תשלומין אבל נתינת מנעל הוא לרעהו ולא נתינת ממון וכן ונתן בידה דגט הוי נתינת גט ולא נתינת ממון כדאמר פ' שני דגיטין (דף כ. ושם ד"ה דלמא) כתבו על איסורי הנאה כשר וכן (חולין דף קלז:) נתינת תרומה דחטה אחת פוטרת את הכרי וגבי סיכה דכתיב ואשר יתן ואיכא למ"ד (כריתות דף ו:) דהוי בכל שהוא אע"ג דמעילה היא היינו משום דכתיב סיכה דמשמע בכל שהוא ומ"ד בכזית סבר כרבנן דאבא שאול דאמרי נתינה בכזית כזר שאכל תרומה וגבי לבונה דבעינן כזית בפרק כל המנחות (מנחות דף נט: ושם ס. ד"ה מי) משום דשני מלשון שימה דאתחיל ביה:

לאפוקי חצי רמון וחצי אגוז דלא. וסודר דג' על ג' דאמר לעיל פ"ק (דף ז.) דכמאן דפסיק דמי חשיב דבר מסוים:

מרוקא

מסורת הש"ס

א) [לעיל מו: וש"נ], ב) [ערכין סג: וש"נ], ג) [לעיל מה:], ד) קדושין כו. [וש"נ], ה) [קדושין יג.], ו) [שם ח. כח: לעיל מו:], ז) [רות ד], ח) [ע"ב], ט) ובגיטין דף מ. מייתי בשם רש"י דמכ"ש בכליו של קונה. העתק מחלופי גירסאות, י) [ועי' היטב תוס' גיטין לט: בסד"ה משום דהוי],

◆

תורה אור השלם

1 וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָּה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל: רות ד ז

2 לֹא יְבַקֵּר בֵּין טוֹב לָרַע וְלֹא יְמִירֶנּוּ וְאִם הָמֵר יְמִירֶנּוּ וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ לֹא יִגָּאֵל: ויקרא כז לג

3 לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹּדֶשׁ: ויקרא כז י

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי סברת (דאמר) תא"מ נ"ב ס"א דאית:

◆

הגהות מהר"י לנדא

[א] תוס' ד"ה בכליו של מקנה כו' דהא מקרא יליף. נ"ב ר"ל משלף איש נעלו. גואל נתן לבועז. ועיין בתוס' גיטין דף לט ע"ב ד"ה משום:

◆

לעזי רש"י

אשטנצל"ש [אישטינצילי"ש]. ניצוצות.

◆

רבינו חננאל

אמר רבא אמר רב הונא נתן לו מטבע ואמר לו מכור לי פרתך באלו הדמים קנה הפרה אע"פ שלא משכה קנאה ויש לו עליו אונאה כלומר אם שוה פחות מחזיר לו את האונאה. ורבה אמר רב הונא אין לו אונאה. ואמרי' פשיטא דמים ואין מקפיד עליהן כלומ' נתן לו מעות ולא דיקדק אם שוה המקח אלו הדמין שנתן לו או לאו אלא נתנ' סתם. הא אמרי' כי האי גוונא כחליפין דמי וקני אלא אי יהיב בתורת חליפין ומדקדק אם שוה המקח הדמים הללו אם לאו מאי כדמים הן ולא קנה או חליפין הן וקנה. ופשטה רב אדא בר אהבה מהא דתניא הרי שהיה תופש פרה ועומד ובא חבירו ואמר לו פרתך בכמה אמר לו לחמור אני צריך אמר לו יש לי חמור שאתן לך פרתך בכמה בכך וכך חמורך בכמה בכך וכך משך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפר' למשוך את החמור ומת לא קנה בעל החמו' את הפרה ש"מ חליפין ומקפיד עליהן לא קנה ובא רבא ואמר כל חליפין מיקפד קפדי ומתניתא כגון דאמר ליה חמור בפרה וטלה ומשך הפרה ועדיין לא משך הטלה ולא הות משיכה גמורה אבל היכא דאיכא משיכה גמורה כחליפין דמי שכיון שזכה זה נתחייב הלה בחליפין ובלבד שעשאום דמים לשניה'. ואקשינן על רב הונא דאמר מכור לי באלו קנה וכי מטבע נעשה חליפין. ופרקי' רב הונא

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פי"ג מהל' מכירה הל' ב סמג לאוין קיג טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף יט:

כח ב מיי' שם פ"ה הל' א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רג ס"א:

כט ג מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעי' ב:

ד [מיי' שם פ"ו הל' א טוש"ע שם סעי' א ג]:

ל ה מיי' שם פ"ה הל' ה [והל' ו] סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קלה סעיף א ב:

לא ו מיי' שם פ"ג הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רב סעי' א:

לב ז מיי' שם פ"ה הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קלה סעי' ב:

לג ח מיי' שם ופ"ו הל' א סמג שם טוש"ע שם וסי' רג סעיף א:

לד ט מיי' שם פ"ה הל' ח ועי' בהשגות ובמגיד משנה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קלה סעיף ב:

◆

מוסף רש"י

נכסים שיש להם אחריות. היינו קרקעות, שאחריות כל אדם תלוי והנושה בחבירו עליהן, לפי שקיימין ועומדין לפיכך נסמכין עליהן (קדושין כו.). **נכסים שאין להן אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות.** אם מכר מטלטלין עם קרקע, כיון שקנה לוקח את הקרקע באחד משלשה קניים נקנים מטלטלין עמה (שם) שהמטלטלין אין נקנין אלא במשיכה וקרקע נקנה בכסף ואם מכר לו קרקע ומטלטלין יחד, כיון שנתן דמי הקרקע או מסר לו שטר מכירת קרקע או החזיק בקרקע מדעת מוכר, נקנו המטלטלין בלא משיכה (ב"ב כז.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

(כרב נחמן) [כר"ן] סבירא ליה דאמר דבר תורה מעות קונות וכו'. וכי האי גוונא דלימא ליה מכור לי באלו לא שכיחא. ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. במה קונין רב אמר בכליו של קונה ולוי אמר בכליו של מקנה. כתנאי וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה וגו' גאולה זו מכירה כדכתי' ואם לא יגאל ונמכר בערכך. תמורה זו חליפין שנא' לא יחליפנו ולא ימיר אותו וגו' לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל מי נתן למי בועז נתן לגואל ור' יהודה אומר גואל נתן לבועז. רב כת"ק ולוי כר' יהודה. והלכתא כרב דגרסי' בפ' השולח גט הלכה עבד שנשבה ופדאוהו [דף לט ע"ב]. עבדו עובדא בההיא אמתא דהוה [מרה] שכיב מרע ואתת בכתה קמיה ושקל כומתא ושדא לה ואמר לה קני הא וקני נפשך ואמר רב נחמן לא עשה כלום מאן דחזא סבר משום דסבר הלכתא כר' שמעון ולא היא אלא משום דהוה ליה כליו של מקנה וכו' מהא שמעינן דלית הלכתא כמאן דאמר בכליו של מקנה. וגרסי' תוב בנדרים פרק השותפין דסודרא קני על מנת להקנות הוא וכו' כמעשה דבית חורון. תנא קונין בכלי אע"פ שאין בו שוה פרוטה אמר רב נחמן לא שנו אלא בכלי אבל בפירות לא מ"ט שלף איש נעלו כתיב כלי בעינן שהוא כנעל אבל פירות לא. ואסיק' כמאן כתבינן האידנא במנא לאפוקי מדרב ששת דאמר אפילו בפירי. דכשר לאפוקי מדשמואל דאמר קונין